

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Jonstoni Historia Naturalis

Ioann. Jonstoni|| Historiae Natvralis|| De|| Piscibvs|| Et Cetis|| Libri V||

Jonston, Jan

Heilbrunna, MDCCLXVII.

VD18 90529014

Titvlvs IV. De Piscibvs Lacvstribvs.

urn:nbn:de:gbv:45:1-11089

mediterraneis Tincae forsan usurpari potuerunt. Sunt qui non febrientium modo aestus Tincis pedibus subditis, seu alligatis vivis temperari, sed idem remedium aduersus arquatam etiam morbum proficere putent. Jovius quoque scissas per dorsi longitudinem, pedum et manuum plantis applicatas, ardentis febris ardoribus plurimum aduersari, quosdam tradit putare ex secta Judaeorum, qui quamquam sordidae admodum, inquit, et ridentibus aliis talia experirentur, aliquando tamen ipsis aestuantibus exoptata blandimenta feliciter attulisse comperti sunt. Monet vero Rondeletius, ut id opportune fiat, quod alioqui non modo nihil profuerit,

sed contra maxime obfuerit. Frigiditate siquidem intro repellente ac magis confringente augeri incendium. Alii ictericorum fecori aut umbilico vivam imponunt. Icterice aliqui Tinca viventem alligant umbilico, donec immoriatur, postmodum rursus aliam alligant, idque etiam certo die repetunt. Tinca immortua intus ac foris veluti croco tinctorum redditur, et plerique hoc remedio restituntur. De felle hoc ex libro Germanico manuscripto habet Gesnerus: Fel de Anguilla, Thymallo, Tinca et porcello lactante, misce ad aurium remedia. Hoc enim infuso, pelliculas rumpes, fluxiones curabis, vermes aurium occides.

CAPVT XI.

De Lota Gallorum.

TAB. XXIX.
10.
Aldrovand.
de Piscibus
l. 5. c. 46.

Lugdunenses, inquit Rondeletius, pisces, qui in Arari inveniuntur, Lotam vocant, qui a Gebennensibus Motella quasi Mustella nominatur. Si quis Mustellam lacustrem vel fluuiatilem appellauerit, non inepte meam quidem sententia fecerit, modo non eam accipiat, quae ex mari fluuios petit, qualis est Mustella Aufonii, qui Mustellae nomine Lampretam nostram describere videtur. Lota Piscis est fluuiatilis et lacustris. Mustellae marinae vulgari, de qua alibi diximus, similis admodum, nisi esset corpore rotundiore et spissiore. Ex maxillae inferioris extremo pilus unicus, veluti ex mento barba, propendit, nullus in superiore eminent, ut in marina. (Gesnerus tamen in suis putat etiam supra duos pilos esse, sed in mortuis fere latere, ut in maxima observavit.) Pinnis quatuor natat, duae sunt ad Branchias sitae, duae in ven-

tre, ab ano unicum continuam habet ad caudam, huic aequalem et similem in dorso, quam praecedunt alia pinnula. Cauda mucroni gladii figura similis est. Parvulus squammis corpus tegitur, quod e rufo fuscum est, et maculis nigris undulatis dispositis conspersum. Dentes parvulos et tenues habet. Mucosa oblita et lubrica Lota est, ut Anguilla. Ventriculorum paruum habet cum multis appendicibus, intestina convoluta; hepar albicans, in quo fellis vesica, quae ex viridi flavescit, splenem rubrum, vesicam oblongam aere plenam, branchias quaternas et duplices. Nascitur in lacubus et fluuiis leniter fluentibus, ut in Arari. Hepar pro corporis ratione magnum est, et delicatum habetur. Ova noxia, quemadmodum ova Barbi, quae ventriculum laedunt et alvum turbant. Caro tota a Lugdunensibus habetur in pretio.

TITVLVS IV.

DE PISCIBVS LACVSTRIBVS.

CAPVT I.

De Umbla vulgari, et Rondeletii.

TAB. XXX.
1. 2.

Inter Lacustres pisces censentur, zola, Albula, Albus Salviani, Far-
Umbla, Trutta, Lacustris, Car-
pio, Lavarelus Allobrogum, Be-
Umbla, quasi umbra, quod haud
exiguam

exiguam cum umbra fluviatili similitudinem habeat, dicitur. Rondeletius *Salmonem lacus Lemani*, quod corporis specie, pinnarum numero, situque et partibus internis, *Salmonem* refert, vocat. Helvetii a Colore circa ventrem rubicundo, *Rotele* nomen indidere. Duo ejus esse genera magnitudine maxime differentia in Lucernensi lacu Gesnerus tradit. Majorem circa Bielam Rott, alicubi Roote appellari: a Sabaudis *Routte*; circa Lemanium vero Umble minorem diminutivo nomine *Rotele* privatim dici. (Est et alius in Suevia et circa Augustam *Rotele* dictus, sed fluviatilis; non lacustris piscis, Truttis quoque affinis, Germanis caeteris fere Huch nuncupatus, quo de suo loco diximus) Sabaudiae circa Bielam *Ronson* vel *Bondelle*, illo nomine colorem indicari, hoc forte bonitatem. Denique piscem qui in lacu Bavariae Ammerlee vocatur, Germanice ein *Ygling*, non alium, quam Umblam minorem videri: conferri enim Salmoni parvo; et a dorso usque ad media latera coloris lutei esse dici, adeoque tenerum, ut statim *extra aquam* exspiret, nec in alio ullo ejus regionis lacu inveniri. *Umbla major* corporis forma partibusque omnibus Salmonibus et Truttis similis est. Os habet magnum, *dentes* vero non solum in maxillis, sed etiam sex magnos in lingua. Caput livescit, branchiarum opercula argentei sunt coloris in extremo aurei. Magis albicat quam minor. Nullis suggillatur lituris, unicam esse parvam tergoris pinnam Bellonius scribit: Rondeletius tamen non longe a caudae exortu aliam, sed admodum exiguam, depingere videtur, et ipse Bellonius eandem in icone exprimit, et moxputo apophysim carnosam vocat. Idem Bellonius juxta ventrem, pinnam (in impressis codicibus branchia legitur sine sensu) utrinque unam esse ait, sed quam nec ipse, nec Rondeletius quoque pingit: duas sub ventre huic oppositas, omnes sine aculeis: postremas piscem in duas aequales partes interfecare, sed partem, quae ad caput est, paulo longiorem esse. *Cutim* adeo glabram esse, ut squammis carere videatur. Tergus prae multo livore opacum

apparere: ventrem prae albedine uti argentum micare: apophysim carnosam habere supra *caudam*. Umbrae, Truttarum, etc. more. Quaternis praeditam esse *dentium* ordinibus in palato serpentium more, *linguam* ostendere aduncis in gyrum dentibus, crenatis, exertis et hamatis senis, vel eo pluribus communitam, praeter hoc maxillam etiam inferiorem parvulis aliis exertis et parum falcatis in ambitum vallari, branchias habere utrimque quatuor: latera ejus virgula recta secari utrimque per medium corpus, parum repandum versus ventrem. Tres aut quatuor dodrantes plerumque longa est. In Lucernensi lacu branchii fere longitudine excrefcere Gesnerus testatur, et Rondeletius duos aliquando cubitos longas a Lemano lacu Lugdunum advehi. *Minor Umbla* (ut idem Gesnerus refert) dodrantalis plerumque aut brevior, pedem raro excedit, aut si amplius, increfcit. Vidi enim inquit, aliquando palmos quinque longam, Octobri mense in Lacu nostro captam corpore latiusculo, nunquam tamen Umblae majoris magnitudinem attingit. *Ventre* turgidulo aliquando spectatur, propter *vesicam* nimium inflatam. Est autem vesica ei oblonga, ut Albulis, non distincta per medium. *Dorsum* totum cum dimidia laterum parte subroseum: Inferiora latera albicant. *Venter* albissimus est: caudae color idem, qui dorfi pinnulam mollem et parvam, ut Truttae, dorso extremo gerit. *Maxillis* est dentatis. Spinnae etiam ceu dentes in *lingua* habet. Pinnae omnes partim subalbent, partim crocei coloris sunt. Branchiae quaternae. *Lappillos* in cerebro habet. *Mares* ventre, pinnis et cauda magis rubent, foeminae candicant: eadem capite superius et dorso magis virent. Non tantum in Lemani lacu, sed et in aliis capitur. *Vescitur* pisciculis, quisquiliis et aliis. Si vel parum *saucietur*, velut moribunda supernatat. Capta quam primum aquas reliquerit, exspirare traditur. *Carne* est suavi, sicca, et cum senuerit dura, et quae multorum judicio Afellis, imo saxatilibus succedere queat. Pinguis potissimum apud Allobroges capitur, tantique fit, (inquit Bellonius,) quanti ditiorum bursa aestimare potest.

est. Commendatur ab Helvetiis Novembri mense, et alias circa initium Decembris: quo tempore Gesnerus ova habere ait bona et solida, tardius vero caro ejus insulsa, pinguiuscula et flaccida apparet et ova dilutiora sunt. Tempore partus mensis inepta est. Cum elixatur, vino prius fervido injicitur, ne nimis mollis reddatur. Apud Allobroges pastitiis includi Bellonius refert.

Facit Rondeletius alterius mentionem, quam Lemani lacus accolae *Umble chevaliere* forte ob magnitudinem, praestantiam et robur nominant. Neque vero a superiore solum differt, vel sexu, vel aetate, ut ex sequenti descriptione perspicuum fiet. Est igitur hic piscis Salmonibus et Truttis, quae vulgo Salmonatae di-

cuntur, similis, *rostrum* recurvo, quo a superiore differt, id enim longius habet et acutius. Maxillae inferioris extremum incurvum in maxillam superiorem, ejus rei gratia excavatum recipitur ut in Salmonibus videre est. Maxillae lineis multis distinctae sunt. *Dorsum* ex caeruleo nigricat. *Venter* aureo colore est. *Hepar* flavescit, in eo fel: *splen* nigricat. *Ventriculus* gulae subjectus est, longus, spissus, cujus innumerabiles sunt appendices, quemadmodum in superiore. In insignem magnitudinem excrescit. Carne est sicca et dura: in assulas dividitur, quae Caryophyllis confixae in craticula assantur, et oleo sive butyro irrigantur. Paratur etiam hic piscis Truttiae modo. Caput maxime commendatur, ut Salmonis.

CAPUT II.

De Trutta Lacustri.

TAB. XXX.
3.
Aldrov. de
Piscib. l. 5.
c. 59.

Quam nos Truttam Lacustrem vocamus, eam Galli *Truttam Salmonatam*, Rondeletius *Salmonem lacustrem* vocat, cumque Truttis vulgaribus grandior sit, Salmonem minor, *Sarionem* ab Ausonio dici Bellonius et Rondeletius opinantur. An sit *Anchorage* Cassiodori, quod Gesnerus opinari videtur, superius diximus. Ex Truttarum genere esse, Salmonique similem cum ex corporis forma, partiumque externarum et internarum similitudine, tum ex nomenclatura Gallica notum est. Differt a *Salmone* magnitudine et maculis. Minor enim et maculas in lateribus purpureas, multo quam *Salmo* copiosiores habet Truttiae, item quae in fluviis rapidis et limpidis inveniuntur, non sunt adeo maculosae, magnitudineque, succo, carnis colore et substantia multo inferiores. Umbla vero nullis, ut dictum est, lituris sugillatur. Gesnerus hunc piscem diligenter intuitus, his verbis describebat: Squammulis tegitur minimis, bene dentatus est, et lingua etiam utrimque dentibus munitur. Caput colore nigro, caeruleoque mixto, dorsum partim glauco, partim subnigro, partim caeruleo, partim subviridi. In lateribus puncta nigra. Pinna in medio dorso multis nigris maculis variatur, reliquae albae. Habet et ultimam

illam dorsi mollem *pinulam*, ut reliquae Truttiae: Branchias quaternas. *Appendices* non toto circuito intestini, sed ab una tantum parte magnas, oblongas, bipartitas, utrimque circiter 18. habet, et alias sex separatim ex opposito, ventriculum seu majus intestinum versus. Haec ille. Ad duum triumve cubitorum magnitudinem accrescit, in Lario lacu ad 50. quinimo, Jovio auctore, ad 100. etiam libras. Initio aestatis caro ejus rubere incipit, duratque is color usque ad Augustum, vel saltem ad Divi Jacobi diem, quo tempore partu jam absoluto, colorem rubicundum amittit. Gesnerus loco differre invicem istiusmodi lacustres testatur; alias enim in vado ipsius aquae degere, praesertim argilloso, haecque magis pinguescere, et palato sapidiores esse, alias circa summas aquas, ubi muscas appetunt, minus pingues et vilioris pretii: illas apud suos Grundforinen, has Schwabforinen appellari. Duo item genera capi in montanis lacubus, quos Athesis facit, quorum unum ab aureo colore *Goldforinen*, alterum a nigredine *Schwabforinen* appelletur.

De loco et natura hujus piscis ita Aldrovandus. Lacustris piscis est, sed qui ex lacubus fluviis quandoque subit certo tempore, instante nempe partu.

partu. E Lemano in Rhodanum *ascendere* ajunt vere, inquit Gelsnerus, ut et circa Sedunum capi: at in Tigurino et Acronio lacubus neque eodem tempore migrare putat. Acronii lacus incola *paritura* ad Rheni influentis ostium ascendit, ubi cum pepererit, rursus descendit. Conferri ajunt hunc piscem junipero, nam sicut haec tertio demum anno fructum perficit, ita etiam ejus foetus ad tertium usque annum crescens, perficitur: *parere* plerumque Julio et Augusto, alias citius tardiusve, prout coelum magis minusve calidum fuerit. Jam vero magno licet sit corpore, sua tamen natura agilis quoque est, aliarum Truttarum more. Tradit Jovius sese audivisse, majores istas Truttas lacus ripis lascivo excursu extremos arenae margines aliquando justis passus lon-

gitudine profulcasse. Laudantur vehementer *in cibis*, *Carnem* habent solidam, rubicundam, et saporis optimi: aliquando tamen praenimia pinguedine nauseam movent, et mortuae paucissimis horis, quod pinguis illa teneritudo quam saepissime contrescant, gratiam saporis amittunt. Larianae multo succo corpora replent, et genitalem humorem copiose suggerunt. Praeferuntur, si Jovio credimus, Soranae alijs, in Acronii lacus parte inferiore captae, illis, quae in superiore parte capiuntur: item quae circa fundum palcantur, iis, quae circa summam aquam. Ab Helvetiis Februario commendantur, ab alijs simpliciter aestate, dum pulpae earum rubent. Spinae dorsi et Caudae assae, vel principum mensis inferuntur.

CAPVT III.

De Carpione.

TAB. XXIX.
2. 3.
Aldrovand.
de Piscibus
l. 5. c. 50.

Qui sit apud Veteres Carpio, ignoratur, Moderni quidam in solo Benaco lacu reperiri, et a carpando auro dici ajunt. Alii ablata priori syllaba, *Pione* vocatum fuisse, ac tandem *Carpione*, quod cum quidam piscem edisset, careque supputanti solvisset, care se *Pione* edisse diceret, perhibent Fracastorius a carpo nauta, a Saturo Benacum trajecturo, quod aurum ipsi extorqui vellet, in carpionem mutato derivat. Lacustris potissimum Truttae congener statui potest. Nam et corporis figura, partium numero et carnis substantia ei similis est: punctisque similiter nigris notatur, ac denique pinulam dorsi posteriorem mollem, ut illa habet. Evidentibus tamen ab ea interstinguitur notis. Prominentiori enim rostro, majoribus oculis, candidiore et turgidiore ventre, ac nigricantiore dorso est: *magnitudo* Truttae lacustris duorum triumve plerumque cubitorum, cum Carpio pedem excedere nunquam visus sit. *Dentes* habet non in maxillis solum, sed etiam in palato et lingua, *squamis* tegitur tentibus. Ventrem habet candidum atque argenteum, dorsum subnigrum. Qui ab Aldrovando exprimitur, lateribus est fere rubicundis, intensius vero rubet linea corpus dividens. Ventre pinnisque candidat. *Tergus* ad caeruleum

inclinat. Solius Benaci lacus alumnus esse omnes ajunt: negatque Petrus Bembus alibi capi, huncque piscem capere atque cognoscere Fridrico Imperatori voluptati fuisse. Atqui Salvianus revera reperiri nascique asserit in parvo et limpido lacu, haud procul ab Alvito Campaniae oppido exoriente, (vulgo illago della posta appellato) ex quo Fibrenus fluvius exoritur: esse tamen Benacinis minores, et vix libram unam implere: Profundiora aquae *loca* amat. Pisciculis *vescitur* et quibusdam lacus recrementis. Bellonius Phrygani edacem esse tradit. Auro *vesci* paulo ante negavimus. Carne est duriuscula, siccaque, minime glutinosa, rubescente, Truttis et Salmonibus simili. Plus aequo servatos contabescere et deteriores fieri ajunt, id quod et multis alijs piscibus accidit, maxime iis, qui delicatior et friabili sunt carne, quam obrem Benaci accolae, in sartagine fruxum, foliis involutum, aceto in quo aromata prius ebullierint, irrigatum, per proximas urbes circumferre, quem condiendi modum vulgus ab hoc pisce acarpionare, alii amarinare nuncupant. Platina spinam in capite gerere scribit perniciosam, eamque inter edendum cavendam: cuius tamen apud alios nulla mentio est.

CAPVT IV.

De Lavareto Allobrogum, et Bezola.

TAB. XXX.

4.
Aldrovand.
de Piscibus
l. 5. c. 51.Bellon. de
Aquatil. l. 2.

Lavaretus a munditie et candore, quod nunquam fordidus sit, nomen fortitus est. Bellonius ex Truttarum genere esse ait, at Rondeletius, Salmonum, Truttarumque generi adjungendum suaderet, inquit, pinnula illa dorsi posterior adiposa Salmonum et Truttarum generi propria nisi multa alia reclamarent, ut oris constitutio Thrifis quam Salmonibus similior. Os sine dentibus, caput compressum, corpus *maculis* carens, caro mollis et candida. Quamobrem Lavaretum inter Salmones (Truttalque) et Alosas, ambigere iudicat. Bellonius exactissime delineavit his verbis: Piscis Lugduni satis cognitus, Umbrae simillimus, nisi *simus* esset, *dentibusque* omnino careret: *Bisulam* (Bezola) tamen vulgarem magis refert: sed Lavaretus nunquam pedem excedit, neque crassior est eo, quod pollex et index capere possunt. Capite est oblongo, *squamis* tenuibus, albis, atque ut in Trutta parvis, exiguum in tergore gerit pinnam, duas ad ventris latera utrimque circa branchias, ac totidem sub ventre ei oppositas, quae tergoris fastigium occupat: aliam quoque parvam in eo interstitio, quod est inter caudam et anum, quae omnes nigricantes apparent. *Linea* a supercilio subrubra per latera ad caudam protensa insignis est: *cauda* bifurca, pinnisque ad extrema nigris, fimbriatis ac lacinatis. Ventre laxo et praegrandi, ut in Trutta. Hoc item a caeteris piscibus differt, quod *nare* est recurta, atque (ut in Harengis ac Logis) officulis quibusdam prominentibus insigni, labiis nullum *dentium* rudimentum ostendentibus, appendice glabra ac carnosa *caudae* infidenti, in Umbrae modum. Neque tamen *dentibus* caret: officula enim ad ejus fauces atque oesophagi ingressum utrimque conspiciuntur, lenis hinc inde denticulis, ut in Themolo, comminuta. *Branchiae* illi sunt utrinque quaternae ac simplicissimae, quarum extrema, quae capiti inhaeret, reliquis sane minor est, nullis lateribus maculis est insignitus, totumque hujus piscis corpus, dempto tergore argenteum est. Verum tamen si ad

ejus internas partes advertas, *costas* quinque et triginta utrinque connumerabis, cernesque *cor* illi esse pallidum ac trigonum, pericardio inclusum: *hepar* album, unius tantum lobi, ut in Exocaeto et Delphino, in cujus latere dextro fellis vesicula adfuta est. *Lien* a sinistris apophysibus et stomacho incumbit. *Intestina* nullas habent revolutiones. Nam gula usque ad ventriculi fundum deducitur, qui per piscis longitudinem delatus, ac sursum quidem reflexus, duodenum parit a dentibus suffultum, in cujus gibbo innumerae apophyses spectantur: ex quibus vena oritur, per quam sanguis defertur ad hepar. A pyloro sequitur aliud intestinum, quod nullis anfractibus circumductum, recta ad anum tendit. *Vulvam* utrimque bicornem habet, tenuibus *ovis* conspicuam. Caetera in congeneribus piscibus describentur. Lacum Allobrogum, ut Burgetii et Aequibetii proprium Rondeletius facit. Bellonius ex Lemano quoque adferri scribit. Caro ei candida, mollis, suavis, minime glutinosa, boni succi, mediocriter nutriens. Bellonius in tantis in Gallia delitiis haberi scribit, ut regionum oeconomorum chartae frequenter inscriptum habent.

BEZOLAE nomen huic pisci lacus Lemani accolae dedere, Bisulam Bellonius dixit. Latine *Cephalum* vel *Mugilem Lacustrem*, vel potius *Leuciscum* *Albulamve* lacustrem appellare licebit. Bellonius semel tantum hujus piscis meminit, Lavaretum Bisulam magis quam Umbram referre inquit. Sed Rondeletius exactius, ut Lavaretum, inquit, Lacus Burgetius, et Aequibetius ferunt, ita Lemanus Bezola vulgo dictam, non admodum dissimilem, nisi quod colore minus est candido ad caeruleum inclinante: rostro acutiore, capite minore, ventre latiore et prominentiore. Nullum piscem reperias, cum quo melius comparari possit, quam cum Harengo, quam in marinis depinximus. Carne est molliore quam Lavaretus, et ab eo saporis suavitate et succi bonitate multum superatur, nec in pretio habetur. Proprius est Lemani lacus.

TAB. XXV.

5.
Aldrovand.
de Piscibus
l. 5. c. 52.

CAPVT

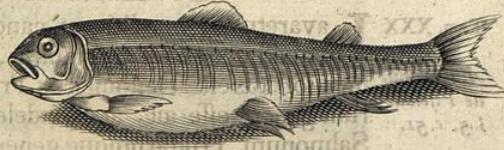
1 Umbra maior.

Große Rötelen.

2 Umbra min.

Rötelen püßling.

3 Trutta Lacustris. Trutta Salmonata.

Grund föhrin See föhrin.

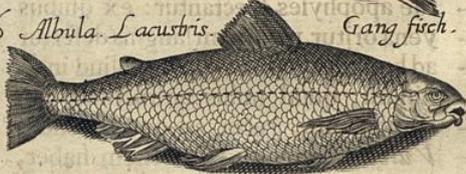

6 Albula Lacustris.

Gang fisch.

Laurretus Albula.

Adel fisch.

7 Alb. minima.

hegling.

Albula Cruda.

Lacustris Bröola.

Blauwing.

Bratfisch.

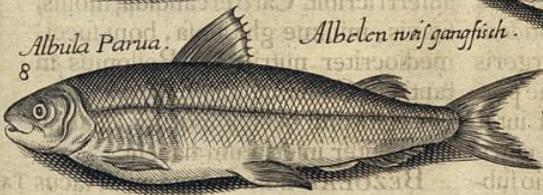

8 Albula Parua.

Albelen nris gangfisch.

Carpio Benaci.

See föhrin.

Schillus

Sitiell. Nagmul.

Alburnus Albus Sabianus.

Weis. fisch.

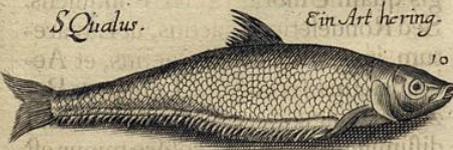

Squalus.

Ein Art hering.

Clavatus aprinus.

Pigo Domibrahymen

Farra albula lacustris sparis.

Farra Alnus. generis.

Agonus.

Wische Agonus.

Chalvis altera Rondactij.

Ein Heringart. in Sijon Stern.

XXV.
5.
ovand.
scibus
. 52.

CAPVT V.

De Albula parva, et minima Gesneri.

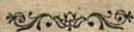
TAB. XXX.
7. 8.
Aldrovand.
de Piscibus
l. 5. c. 53.

Albulam parvam non sui generis piscem esse, sed albulam sive Bezolam caeruleam secundo tertiove suae aetatis anno ita vocari, quidam opinantur, quibus piscatores nostri, inquit Gesnerus, contradicunt, quod caeruleos observarint secundo etiam ac tertio anno forma coloreque a genere Albularum (de quibus hic loquimur) differre. Cognatus est hic piscis caeteris lacustribus albis. Nam et species et sapor fere omnium non dissimilis est. Albula magis quam Bezola albicat: cauda tamen et reliquae pinnae, praeter eas, quae juxta branchias sunt, nigricant in extremitatibus. *Dorso* color glaucus: alicubi tamen purpurei quiddam et caerulei mixtum videtur. Caput ex glauco caeruleum. Inter caput et dorsum color viridis, ceu gemma relucet. Branchiae ei quaternae. Hyeme aliquando memini me videre hunc piscem *squamis* per latera exasperatum, eminentibus per singulas squammas veluti tuberculis. Aiebant hoc indicium esse recentium et vivarum. *Capiuntur* Albulae in summa parte Tigurini lacus, juxta locum, quem Buchberg vocant, diebus fere quatuordecim post diem divi Martini, et ad oppidum Rapperfullam circa ipsum divi Martini diem. *A partu* in lacum nostrum descendunt (sed non tam procul, ut caeterae Albulae) usque ad Ver: deinde rursus ascendunt tota aestate, usque ad divi Martini diem. Capiuntur etiam in Gryphio agri Tigurini, multo majores quam in nostro, et in Halvillensi Bernensis agri. Augusti et Septembris mensibus praecipue laudantur, quod suaviores eo tempore solidioresque sint. Postea enim pariunt, et mollior earum caro fit, et succus in foeturam consumitur.

scem voco, inquit idem Gesnerus, quem nostri Hagele vel Haling, quasi Haleculam appellant. Friburgi Helvetiorum (ut audio) Pfarren, Lucrenae Nachtsfisch, quod noctu ferre irretiatur, ut quidam putant. Sed mihi piscator Lucernensis affirmavit, Nachtsfisch vocari Albulam caeruleam anno primo, cum circa diem divi Johannis aestate jam ad digiti longitudinem excrevit. Tota specie accedit ad illam, quam proxime albulam parvam nominavi, sed plerumque minor est, et in capite minus viridis. Si piscem erectum inspicias per dorsum aliquid coloris purpurascens in lateribus apparebit. Branchiae ei quaternae sunt, pinnulae albae. Ore aperto superioris mandibulae extremitas deorsum tendit. Os habet longiusculum, *dentes* nullos. *Julio coeunt.* Noctu tantum *capiuntur* rebus ad passus quadraginta aut quinquaginta demissis. Cum coelum serenum est, altius descendunt, cum nubilum, ascendunt. Densissimis gregibus prae caeteris Albulis capiuntur, non passim in lacu nostro, sed maxime a pago Vaedefuilla, usque ad Insulam et versus alteram ripam a loco Surenbach usque ad arborem longam. Diebus quatuordecim fere a natali Domini capi incipiunt et immixtae eis Albulae caeruleae aliquot, et mox expirant. Cum captae mox expirent, ut recentes habeantur matutino tempore potius ad prandium coemuntur, et assi in craticula quam calidissimi a gulonibus devorantur, qui eam ob causam non universos, sed paulatim alios assari jubent, ut statim assumtis prioribus, fervidi posteriores mensis afferantur. Embamma additur ex aceto, sinapi, pipere, sale et porri aut cepae foliis concisis. Placet item recens in jure albo frigido, apio copiose insperso maxime per mensem Decembrem. Sale idem conditus insu-matusque commendatur.

Aldrovand.
de Piscibus
l. 5. c. 54.

DE ALBULA MINIMA sic Gesnerus: Albulam minimam hunc pi-

De Albo Salviani et Farra.

TAB. XXX.
9. 10.
Aldrovand.
de Piscibus
l. 5. c. 55.

Albus Salviani, *Capito lacustris* Gesneri est. Quamvis Squalo Alburnove appellato pisci persimilis sit, ab eo tamen evidentibus quibusdam notis facile internosci potest. Primum enim etsi uterque latitudinis ratione oblongus appareat, eadem nihilominus utriusque existente latitudine, Albus paulo longior Alburno conspicitur. Deinde rostro acutiore, oculis majoribus ac dorso magis repando Albus est. Nam cum Alburni sensim atque modice, Albi repente ac plurimum a capite extuberat *dorsum*. Pinnarum autem tum in lateribus, tum in dorso ac in imo ventre existentium, situ ac numero ei cum Alburno conveniente, earundem colore ab invicem discrepant: subnigras enim Albus: subrufas vero Alburnus eas habet. Postremo amplioribus *squamis* albus tegitur. Ventreque atque lateribus, aequae atque Alburnus candidus atque argenteus est: capite vero ac dorso magis quam ille subviridis. Magnitudine non differunt. Uti enim Alburnus, sic et Albus pedalis, frequens: bipedalis vero aliquando tantum reperitur. Lacustris piscis est, non tamen in lacubus omnibus aut eorum quam plurimis, ut Tinca, Lucius, Squalus ac Barbus, sed eorum nonnullis solum reperitur. In Trasymeno enim lacu, ubi etiam Albo vulgo vocato, frequens satis in fine veris *capitur*. In fluminibus eum reperiri

huc usque non observavimus: estque advertendum, ne quispiam eum in fluminibus etiam reperiri contendens, Squalum pro Albo nobis ostendat, in mari nec nascitur, neque ex lacubus fluminibusve ad id descendit. Duram *carnem* habet Albus, et propterea aegre coquitur. Inspidus adeo est, ut piscium omnium jure vilissimus censeatur. Nec enim ulla condiendi ratione sapidus effici potest. Torrefactus tamen paulo minus ingratus est palato, solumque in aliorum piscium penuria eo vesci solemus.

FARRA, Fora et Pala quoque dicitur. Lavaretos vel Thrissas refert, ut scribit Rondeletius, magnitudine cubitali, ore parvo, sine dentibus ut in Thrissis, colore cinereo, corpore depresso et lato, *squamis*, pinnarum situ et numero Lavaretis similis, linea a branchiis ad caudam recta et candida ducta est. Pinnulam dorsi mollem pinguemque habet, caudam latissimam. *Carne* est candida et suavi, quae Lavaretorum Truttarumque carni non cedit.

Aestate et autumnis *capitur*, hyeme in altis gurgitibus latet. Sale conditur et servatur in hyemem. Sic ille. Caeterum monendus est Lector, in Rondeletii codicibus diversum piscem, quem in Lemano Vangeronem vocant, huic capiti haud recte per librariorum incuriam praefigi.

TAB. XXV.
11. 12.
Aldrovand.
de Piscibus
l. c. cap. 56.

CAPVT VII.

De Pigo, et Schilo.

TAB. XXX.
13. 14.
Aldrovand.
de Piscibus
l. c. cap. 57.

Pisci, quem descripturi sumus, Verbanus Lariique lacus accolae *Pisci*, *Pigi* et *Picqui*, quod clavis suis seu aculeis pungat, nomen imposuere. Rondeletius *Cyprianum clavatium*, Albertus *Vergiliadem*, quod Vergiliarum ortu apparent, dixit. Cypriano, describente Rondeletio, ita est similis, ut demptis aculeis Cyprianum esse affirmes. Est enim eo-

dem corporis habitu, pinnae totidem eodem in loco fitas, os, oculos, eodem modo carnosum, interna omnia similia habet. Vita item, moribus, sapore, succo Cypriano similis, nisi quod paulo melior est. *Salvianus diligenter sic descripsit*. Pigus piscis est capite rotundo: rostro obtuso, nec admodum extento, ore mediocri et edentulo.

Brans

XXXI
Aldrovand.
de Piscibus
l. 5. c. 58.

TAB. XXXI
Aldrovand.
de Piscibus
l. 5. c. 58.

Branchias habet utrinque quater-
nas, et juxta eas, pinnas binas, utrin-
que unam: aliasque in imo ventre,
caudae magis quam capiti vicinas. In
dorso fere medio una haud magna,
nullis aculeis armata reperitur: Imo
ventri prope caudam alia una etiam
minor haeret. *Cauda* ipsa in falcatam
pinnam desinit. Totius *figuram* paulo
longior esset, ovata censeretur. *Squam-
mis* magnis tegitur, ex quarum
medio albi et pyramidati *aculei*, in fine
veris et ineunte aestate, enascuntur.
Quibus cum primis 40. aestivis diebus
horreat, aestate procedente imminu-
untur primum, demumque prorsus de-
litescunt. Quapropter primis illis aesti-
vis diebus demptis, reliquo anni tem-
pore praedictis pyramidatis aculeis
omnino caret: unde cum Plinius scri-
bat: Duo lacus Italiae in radicibus Al-
pium Larius et Verbanus appellantur,
in quibus pisces omnibus annis vergi-
liarum ortu existunt squammis con-
spicui crebris atque praeacutis clavo-
rum caligarium effigie, nec amplius
quam circa eum menlem visuntur. Du-
bio procul Pigum piscem, etsi innomi-
natum eum relinquit, describit, cum is
(ut infra monstrabimus) Larii et Verba-
ni lacus alumnus sit, et (uti diximus) in
prima aestate (quo quidem tempore
vergiliae exoriuntur) ejus squammae
parte media, clavorum caligarium in-
star, praeacutae fiant. Habent enim ca-
ligares clavi, qui a caligis militaribus,
quibus suffigebantur, dicti sunt, pyra-
midata capita. Ejusmodi autem acu-
leos, sicuti Majo et Junio tantum mensi-
bus, in dorsoque solum et lateribus; et
non in ventre, Pigo enasci asseverant
omnes, sic non foeminas, sed mares
tantum inhorrescere, testantur non-
nulli: Venter ex albo languide rubet:

tergus ex caeruleo nigricat. Quod ad
interanea attinet, nil habet prae caete-
ris piscibus peculiare atque animad-
versione dignum. Cum maxime ex-
creverit, quinas aut senas libras non
excedit. Solius Larii atque Verbani la-
cus accola est. Nemo enim in alio la-
cu flumineve eum reperiri hucusque
(quod sciam) animadvertit. Et licet fre-
quentiores in prima aestate, cum clavis
illis caligaribus insigniti apparent, in
iis lacubus capi soleant, reliquis etiam
omnibus fere anni temporibus, in
eisdem, etsi non aequae crebro, ca-
piuntur. Majo Mense circa lacus li-
tora *parit*. Sapore et succo Cypri-
no est similis, paulo tamen melior.
Salvianus ei carnem tribuit teneram
atque sapidissimam, ideoque cum
optimis quibuscunque dulcis aquae
piscibus conferri posse et maxime in
aestatis principio captum: hoc enim
tempore nulli piscium esse secundum,
et quovis denique modo *conditum*,
probe semper sapere.

SCHILUM, qui et *Nagemulus*, ita *Aldrovand.*
describit Gasserus. *Nagemus* piscis est *l. c. cap. 59.*
in Ambronis lacu Bavariae, qui raro
capitur, quoniam raro altius natando
evehitur. Longissimus ulnam aequat.
Forma non dissimilis est Lucio, nisi
quod in aqua subviridis, extra aquam
vero dilutior apparet: oculis albi-
cantibus, ore retro juxta maxillas
minus lato. Squammarum magnitu-
dine, ordine et asperitate Percam re-
fert. Pinnae dorsae erectae, *aculeis* tres
fere digitis rigent. Praeter dorsae spi-
nam paucas alias et parvas habet.
Parit Martio. In cibo quidem opti-
mus est Majo et Junio. Elixatus, as-
tutus et frustatim concisus etiam frigi
solet. Pinguis est admodum, et car-
nem etiam coctus albissimam servat.

CAPVT VIII.

De Saracho.

TAB. XXX.
Aldrovand.
de Piscibus
l. 5. c. 58.

Piscem, quem Albanenses *Sarachum*,
Ichthyopolae *Sarachinum* vocant.
Bellonius *Agonum*, Jovius et Salvia-
nus *Aconem*, Fracastorius et Jovius
Aguonem vocant, ab ossiculis sine du-
bio illis acutis, quae asperam spino-
samque in ejus ventre lineam consti-
tuunt, et veluti acus quidam sunt.

Rondeletius *Chalcidem*, quem Gaza
Aericam vocat, dici opinatur, alicubi
forte *Sardanella* dicitur. De ipsorum
Generibus ita Bellonius. Tres sunt
apud Insubres lacus, in quibus piscem
vulgari Mediolanensem *idiomate*,
Agonum nominatum capiunt, *va-
rium* quidem eum.

Larius

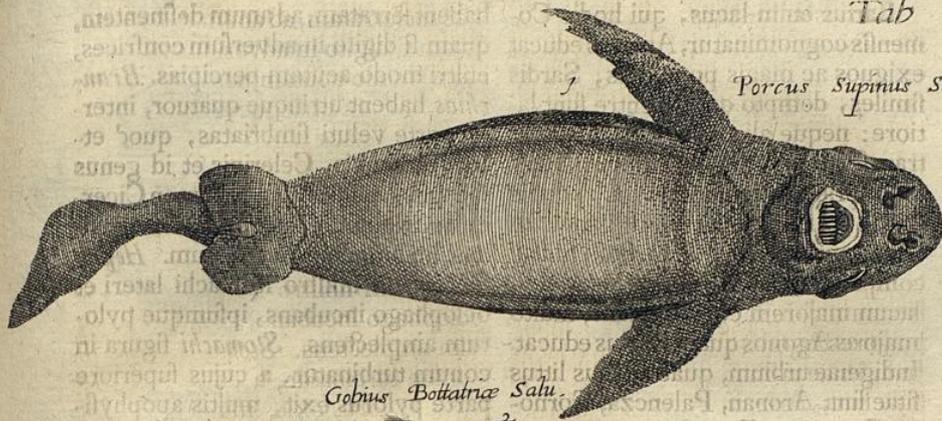
TAB. XXX.
Aldrovand.
de Piscibus
l. 5. c. 58.

TAB. XXX.
Bellon. de
Aquatilib.
l. 2.

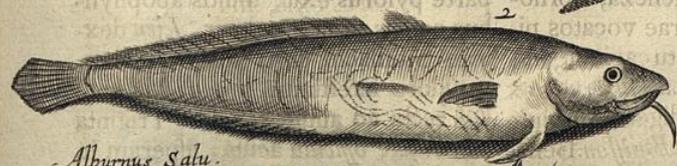
XXV.
12.
Aldrovand.
de Piscibus
ap. 56.

Larius enim lacus, qui hodie Comensis cognominatur, Agonos educat exiguos ac magis populares, Sardis similes, dempto quod ventre sunt latiore: neque alio quam Mediolanum transferuntur, aut saltem raro Mantuam praetergrediuntur. Eos doliis muria conditos adseruant, quanquam etiam mediocriter sicci sine muria comperiantur. Verbanus lacus, quem lacum majorem cognominant, multo majores Agonos quam Larius educat. Indigenae urbium, quae ad ejus littus sitae sunt, Aronan, Palencza, Cornobio, Locaria et Eugudrae vocatos pisciculos magno proventu capiunt, media magnitudine inter Larios et eos ex lacu Lugarae, quos Indigenae urbium nominant *Campigilon* et *Buiffon*. Benacus autem Lacus magnitudine insignes Agonos profert. Sed nec Urbani aut Benaci Agoni muria condiri solent, ut minores. Haec ille; et mox rursus de Saracho. Duo, inquit, tresve lacus sunt in Epiro, in quibus Sarachi capiuntur, quos ubi sale condierint, exiccaverint, et fumo infecerint, Venetias, Anconam et alio navigiis tranfvehunt. Quorum eos maxime in pretio habere solent, quos de la Bojane hujus nominis flumine ac lacu cognominant. Horum vero duo comperiuntur *genera*, alterum minus, alterum autem Clupeae fere magnitudinis. Minores Sarachi quadrante longiores non sunt, majores pedalem implent longitudinem. Ambo eadem linea sub ventre praediti sunt, qua Clupea insignita est. Caeterum Agoni omnes (inquit idem Bellonius) *squammas* habent levi contactu decedentes, tenues, latas et transparentes: corpora argenteo colore nitentia, sed parum nigricant in tergo. *Desquammati* super argentum tersissimum refulgent. Oris rictum habent grandiusculum sine *dentibus*: pinnam in tergo simplicem, parvam, duas in lateribus sub branchiis, quarum omnium exterius tegumentum spinneum in medio crenatum est. Oculos valde grandes proferunt, caudam in penicilli modum discissam. Utrunque nonnunquam lituris duabus, rotundis, ac nigris, interdum pluribus fugillatur in tergo. *Lineam* sub ventre

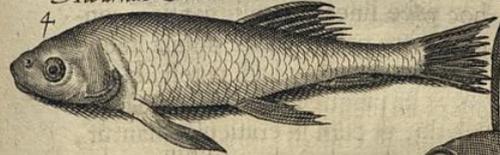
habent serratam, ad anum desinentem, quam si digito in adversum confrices, cultri modo acutam percipias. *Branchias* habent utrinque quatuor, interna parte veluti fimbriatas, quod etiam Harengis, Celerinis et id genus piscibus accidit. *Cor* ut semen Cicerulae trigonum inter anteriores pinas sub branchiis occultatum. *Hepar* subrubrum sinistro stomachi lateri et oesophago incubans, ipsumque pylorum amplectens. *Stomachi* figura in conum turbinatur, a cujus superiore parte pylorus exit, multis apophysis coecis ac circumdatur. *Lien* dextrae Stomachi parti inhaeret ruber, a pyloro intestinum non reflectitur, sed recta ad anum tendit. Triginta sub ventre *officula* acuta, asperam in hoc pisce lineam constituentia, connumerare potes. Haec omnia itaque Bellonius, quibus addi potest, Hosce pisces ita pinguescere, referente Rondeletio, ut cum in craticula assantur, pinguitudo veluti oleum distillet, adeo ut ab hac pinguedine, sint qui *Liparim* appellent. *Carnivori* sunt, et pulices aquaticos venantur. De *generatione* prodit Salvianus, Acones foeminas ovis gravidas, maribus semine refertis consequentibus, ad saxosa litora Majo mense adnatare, ibique illas parere sua ova, hos suo semine foecundare, moxque pusillos inde procreari pisciculos, qui intra paucos dies ad digiti augeantur magnitudinem, tuncque vulgo *Antestitos* vocari. Aqua exempti mox *emoriuntur*. Gregatim *vivunt*, et temere in retia incidunt. Adeo sunt *timidi*, ut vel a tremula umbra terreantur. A Lucius, Cyprinis et Truttis adeo sibi metuunt, ut aliquot aliquando millia, insequentem inimicum longo per lacum tractu pavidi fugiant, jucundo intuentibus spectaculo. Alosis sapore persimiles, vere graciles, autumno optimos Jovius facit. Salviano Julio, Augusto, Septembri et Octobri mensibus probantur. Crassiusculum tamen succum gignunt, difficulter concoquantur, et mediocriter nutriunt. Cum salendi causa exenterantur, *oleum* ex interaneis ad lucernarum usum colligitur.

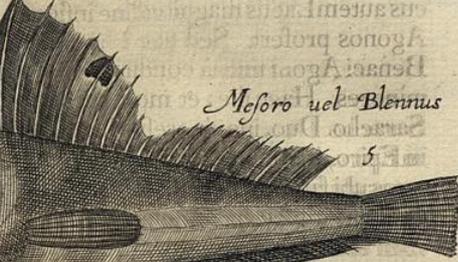
Porcus Supinus Saluan.

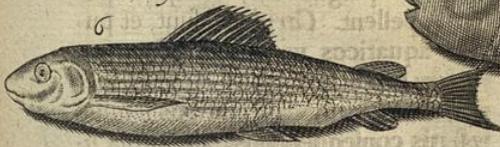
Cobius Bottatrice Salu.

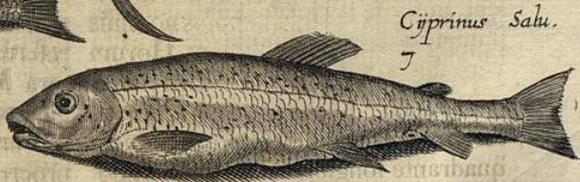
Alburnus Salu.

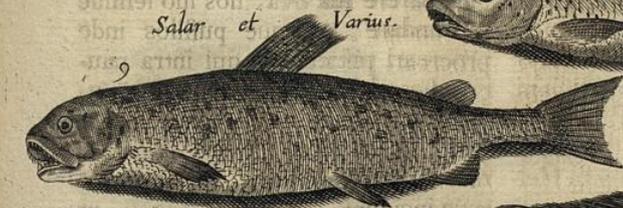
Mejoro uel Blennus Salu.

Thijmus Salu.

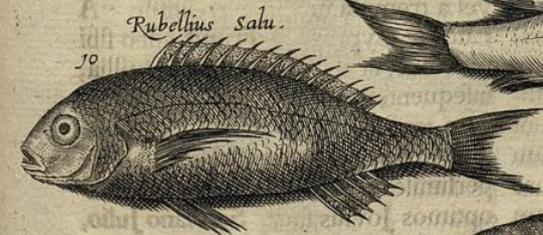
Cijprinus Salu.

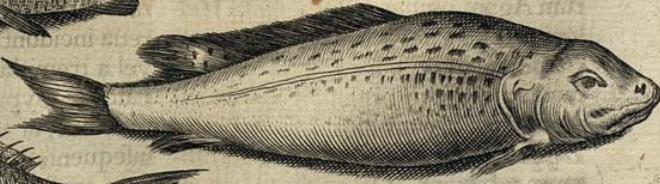
Salar et Varius.

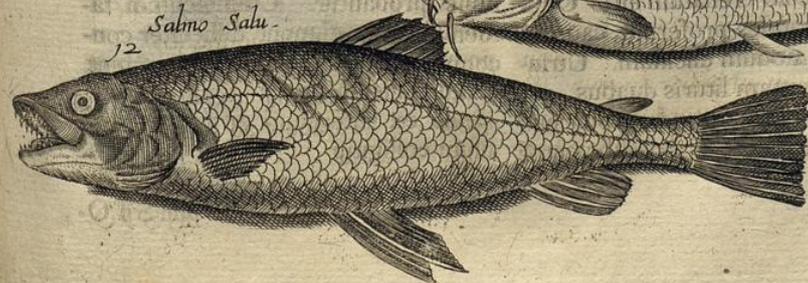
Obris.

Rubellius Salu.

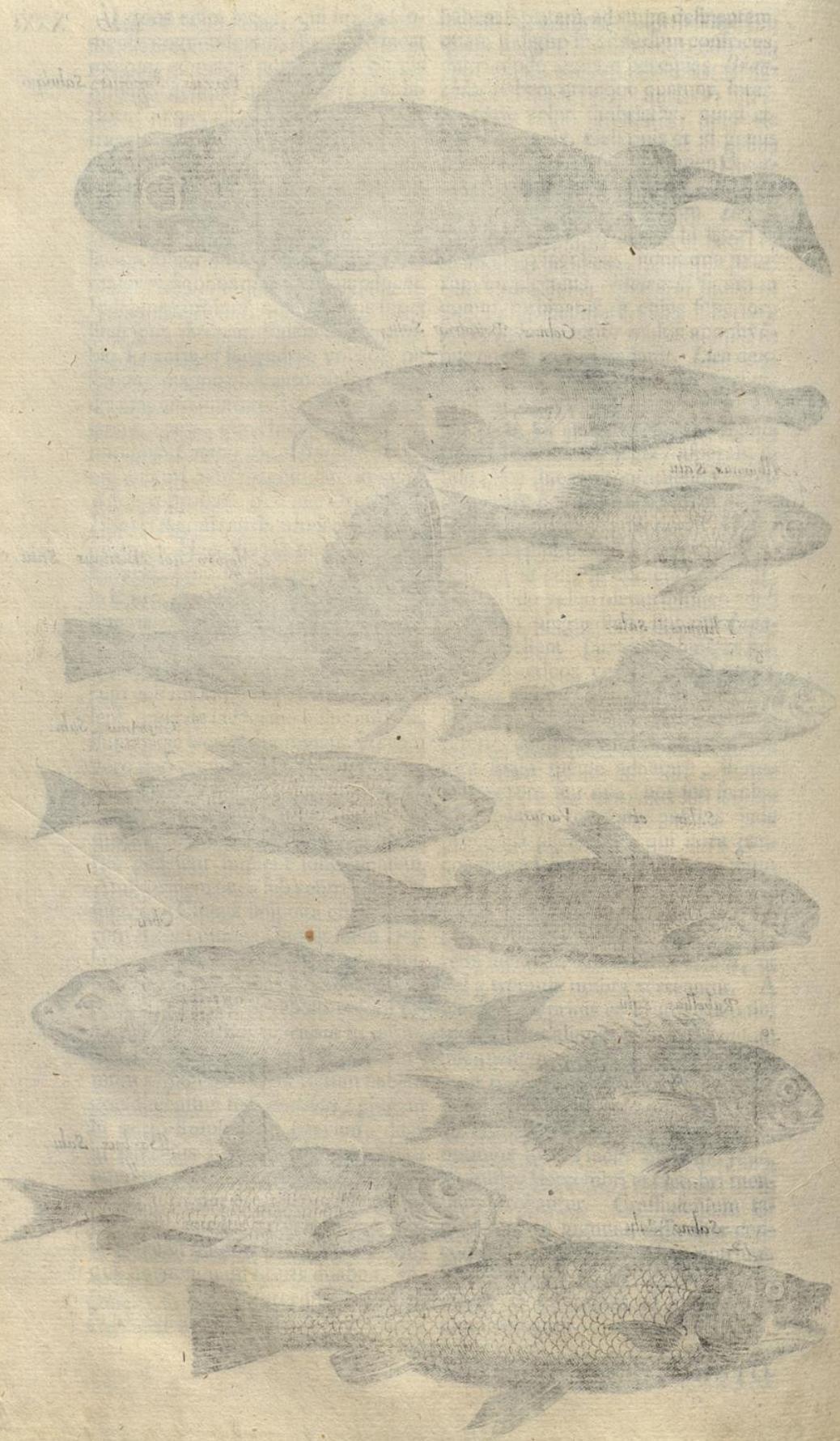

Barbus Salu.

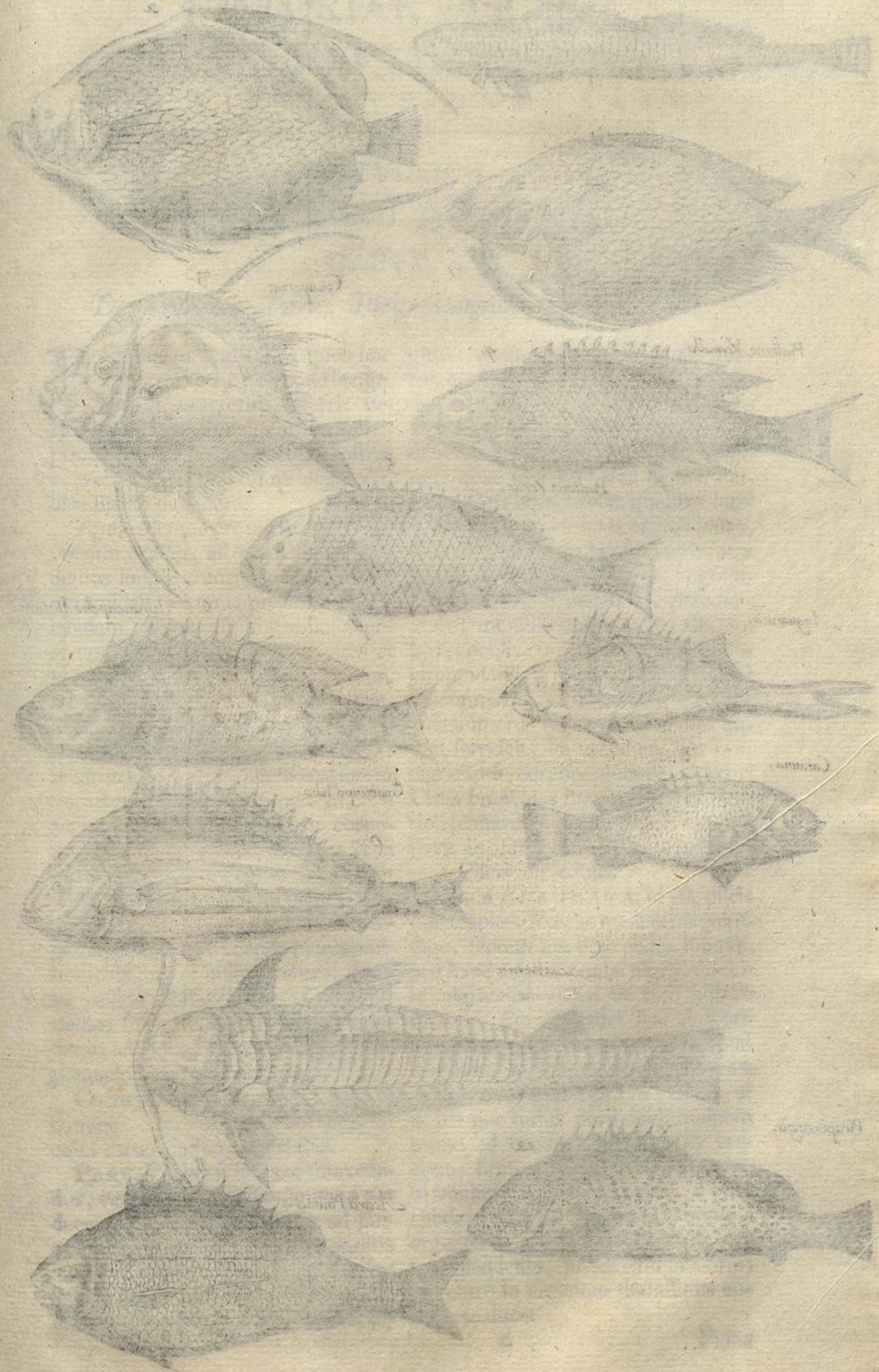

Salmo Salu.

FISHES OF THE BALTIC SEA

Tab. XXXII

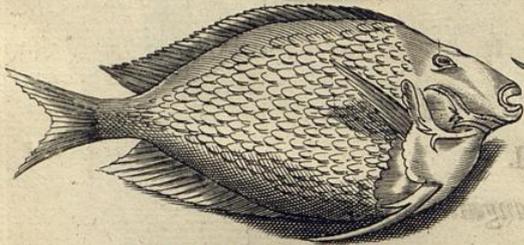
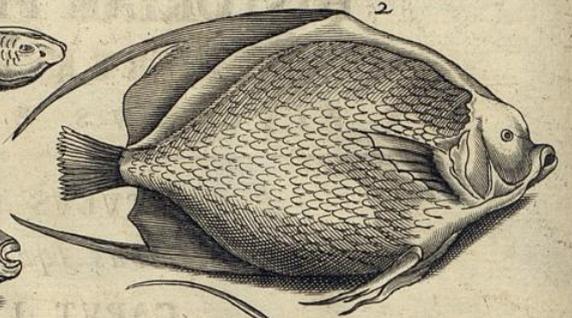
Taiasica.

1

Paru.

2

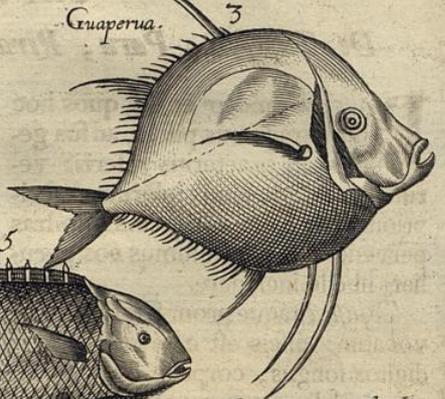

Pudiano Vermelho.

4

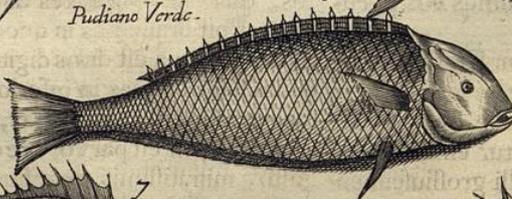
Guaperua.

3

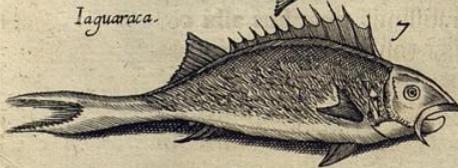
Pudiano Verde.

5

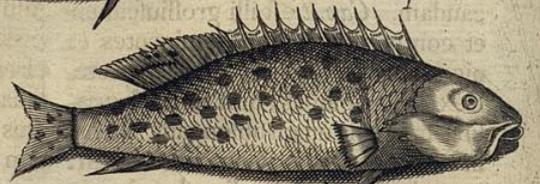
Iaguaraca.

7

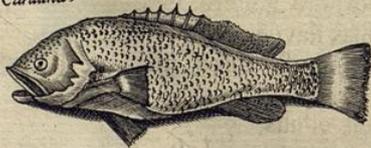
6

Iunucapaba Itaiara.

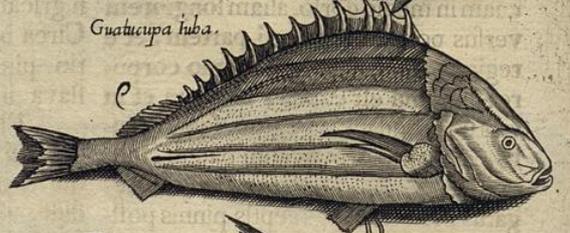
Caraura.

8

Guaticupa Iuba.

9

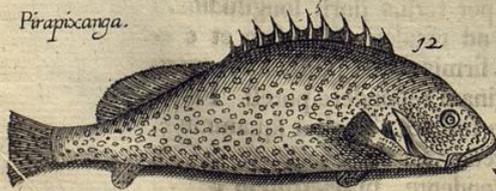
Tamsata.

10

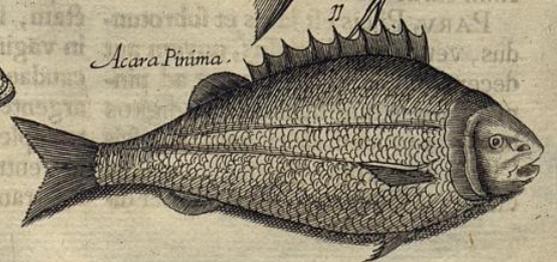
Pirapixanga.

12

Acara Pinima.

11

XX
Ma
Hij
lib.

duas, magis versus posteriora in infimo ventre, junctas: in summo dorso parvam, tribus suffultam duriusculis spinis: post anum unam bicornem, et illi oppositum in dorso ejusdem fere magnitudinis. Tegitur squammis magnis clypeatis, planis: color totius piscis in summitate capitis, dorso et medietate laterum obscure cinereus, cui hyalinus transplendet: reliquum laterum, venter et caput inferius argentei splendentis coloris, uti et pinnae ventris, reliquae pinnae cum cauda ejusdem cum dorso coloris. Praepinguis est et coctus vel assatus sine oleo vel butyro comedi potest. Salitus et in sole siccatus asservatur magna copia. Salitus quoque et in muria servatur. Optima illius pars venter.

TAB.
XXXVI. 1. 2.

Parati, Lusitanis *Tainha*, piscis est in longitudinem pedis excrefcens, figura corporis ut *Curema*, cui per omnia similis est excepta magnitudine, et quod circulum aureum habeat circa oculos. Carne est sicciore, et quae inter coquendum pinguedinem flavam de se fundit. Magna copia saliti in sole exsiccantur et reconduntur. Capiuntur retibus, ut et *Curema*, transfiliunt autem retia eleganti spectaculo, quando

illud trahitur: quando malacia est magno numero ex aquis exsiliunt.

Aramaca, Lusitanis *Lingoada* et vulgo *Cubricuncha*, soleae est species compresso corpore, et figuram habens soleae, quam Belgae vocant *Tongge*. *Os* denticulis acutis praeditum: caret lingua: *Oculos* habet duos in uno latere (ubi lapidei est coloris) in altero nullum, pili magnitudine, unum prope latus posterius oris, alterum superius et magis versus posteriora vergentem, pupilla lunata, crystallina, hyalino colore transplendente. Branchiae fatis amplae, in quolibet autem latere post branchias est pinna una, duos digitos longa, angusta, superius in pilum tenuem desinens; ad branchiarum finem in infimo corpore sunt duae parvae pinnae junctae. Per totum autem corpus tam superius, quam inferius, secundum longitudinem habet pinnam usque ad caudam extensam, tenuem, vix femidigitum latam; cauda fere quadrata constat pinna tenui. Vestitur squammulis parvulis, et in toto sinistro latere, ubi oculos habet, lapidei est coloris, in latere dextro albi, vivit in mari inter arenas. Edulis est et boni saporis.

TITVLVS II.

DE PISCIBVS EXOTICIS LAEVIBVS.

CAPVT I.

De Piscibus in totum laevibus.

ARTICVLVS I.

De Guamajacu Ape et Petimbuaba.

TAB.
XXXVI.
3. 4.

Maregrav.
Hist. Brasil.
lib. 4. c. 1.

Pisces Exotici laeves sunt in duplici differentia: Vel enim sunt in totum laeves, vel cum aliqua laevitate spinosi. Ex istis sunt quos hic describemus.

GVAMAIACV APE Piscis triangularis; duplex est, unus cornutus, alter sine cornibus. Cornutus ab ore ad initium caudae septem digitos est longus, (interdum et longior) a ventre ad dorsi summitatem tres digitos latus seu altus: venter vix duos digitos latitudine complet: cauda unum digitum lata, desinens in pinnam duos digitos longam et totidem latam. *Os* ipsi parvulum, et pili tantum capax:

habens in superiori mandibula duodecim denticulos angustos, acutos, in inferiori quinque. *Caput* ab ore ad cornua usque in gibbum assurgit, convexitate sesquidigiti; dorsum autem ad eundem modum in gibbum arcuatur: et unicam tantum habet pinnam in postica parte versus caudam, et quidem exilem. *Oculos* habet fatis amplos, diametro trientis, superne in capite in fronte positos prope cornua, ab ore circiter sesquidigiti intervallo: et ante singulos oculos foraminulum unum. *Pinnas* in univsum obtinet quinque, unam in extremo dorso, ut jam dixi, et in quolibet latere unam,